

Z bojnege industrijskega polja po Ameriki

Konvencija Državne ameriške delavske federacije v Minnouriju. — Hotel v New Orleansu se gradi z neorganiziranimi delavci. — Kanadski železnikarji zborujejo. — Delavstvo v Colorado zahteva odpravo smrtnih kazni. — Delavci v St. Louisu zahtevajo pričetek javnih del in drugo.

St. Louis, Mo. — Državna ameriška delavska federacija bo obdržala svojo konvencijo v mesecu maju. Konvencija prične dne 28. maja.

New Orleans, La. — Ko so pričeli tukaj graditi hotel Jung, so razbesili veliko ameriško zastavo. Naznanili so, da bo ta hotel zgrajen po ameriškem načrtu, kar toliko pomeni, da ga bodo gradili neorganizirani delavci. Stavbenik O. M. Gwin je naznanil, da bo delavce plačeval po zelo nizki ceni. Tesariki delavci prejema od 45 do 80 centov na uro, njih pomočniki pa le pet in dvajset.

Winnipeg, Kanada. — Četrta divizija železničnih uslužbenecov državne železnice je otvorila svojo konvencijo dne 16. aprila, to je včeraj. Ta organizacija pripada k Ameriški delavski federaciji.

Oklahoma City, Okla. — "Ravno zdaj je pred nami vprašanje brezposelnosti," piše senator Borah v tedniku "Oklahoma Weekly Leader." Za produkte ni trga kot je trga v Rusiji za bodočo leto. Ampak ta trg oddajamo drugim narodom, tako hitro, kot moremo oddati.

Denver, Colo. — Zenske podružne delavske organizacije, združene v Federaciji, zahtevajo odpravo smrtnih kazni v državi Colorado.

Milwaukee, Wis. — Državna ameriška delavska federacija v državi Wisconsin apelira na kongres, da poštane wisconsinški zakon, ki prepoveduje zlorabo sodnijskih prepovedi ob času sporov v industriji, ako niso bile unije obveščene o vlozi peticije za sodnijsko prepoved osem in štirideset ur pred izdajanjem sodnijske prepovedi.

Cleveland, O. — Konvencija Bratovščine železniških zaviračev prične dne 8. maja v Clevelandu.

St. Louis, Mo. — Tukajšnja delavska centralna organizacija je apelirala na mestne uradnike, da mesto prične z javnimi deli, da se zniža število brezposelnih delavcev.

New York, N. Y. — Labor Bureau naznanja, da je bila v mesecu februarju medza povišana v devet in petdeset slučajih, dasi ravno je število brezposelnih delavcev veliko in je težko dobiti delo.

Des Moines, Iowa. — Organizirani elektricarji zahtevajo, da se dnevna medza poviša od \$10 na \$11.

San Francisco, California. — Organizirani pleskarji, sobni alikarji in tapetniki v okraju Marin so si priborili pet dni dela v tednu in devet dolarjev dnevne medze.

St. Louis, Mo. — Unija voznikov, ki prevažajo premožne, je okoli tisoč članov. Ta unija se zdaj pogaja za tri dolarje povišanja medze na teden. Cestno-železniški uslužbenci se še vedno pogajajo zaradi pet centov povišanja medze na uro.

Državni uradnik obtožen sleparij.

Frankfort, Ky. — Veleporota je obtožila W. H. Shanksa, državnega računskega izvedenca raznih sleparij v upravljanju državnih fondov. Z njim vred je obtoženih še drugih šest državnih uradnikov. Obtožnica pravi, da so ti uradniki osleparili državo za več tisoč dolarjev.

Železniška družba odločila detektivsko agencijo

Spoznala je, da denar zahteva meče v vodo. — Detektivska tvrdila ni izpolnila svoje naloge, za katero je bila najeta.

New Haven, Conn. — John Sherman, ki je glava Shermanove korporacije in ki se baha, da se ustvarja harmonija med delavci in podjetniki, a je detektivska tvrdila za vohunjenje v industriji; je dobil slovo od New Haven & Hartford železniške družbe. Izgubil je službo, ker ni mogel ustvariti harmonije med železniško družbo in njenimi strojniki.

Shermanova družba je napravila pogodbo z železniško družbo, ker so leta 1922 zastavkali železniški delavci v železniških delavnicah. Železniška družba je nastavila Shermana, ki je izvajal vohunstvo po vsi deželi, da zlomi stavko železniških delavcev in ustanovi kompanijsko unijo, delavcem pa vlije pogodb "politega kučka". Sherman je svojo nalogo tako temeljito izpolnil, da je zdaj sam prejel slovo. Kompanija je prišla do zaključka, da lahko sama opravi delo brez Shermana. Operacije Shermana so ji bile predrage.

Kako je Shermanova kompanija uganjala vohunstvo, se je dognalo, ko so iz koša za papir v Taftovem hotelu v New Havenu pobrali zmečkane papirje. Mednarodno društvo strojnikov se je poslužilo teh zmečkanih pisem, da je proti potezam Shermanove agencije izigralo protipoteso. Pogodba "politega kučka" je obvezala delavca, ki je sprejel delo v železniških delavnicah, da mora biti le član kompanijske unije, dokler je zaposlen pri New Haven železnici.

Ceni se, da je bilo izplačana Shermanovi agenciji en četrt milijona dolarjev, da se unije unija in organizira kompanijska unija.

Shermanova agencija je najbogatejša in najbolj privlačna črna vohunarska tvrdila v industriji. Sherman sam je plačal v enem samem letu ob času vojne \$258,000 dohodninskega davka.

Potres ubil 43 oseb na Bolgarskem

Cela mesta prizadeta. Sunki majali tudi Srbijo.

Sofija, 16. apr. — V soboto je bil potres v Bolgariji, vzhodni Jugoslaviji in Rumuniji. Središče potresa je bilo v južni Bolgariji med Filipovem in Crnim morjem. Okrog 45 oseb je bilo ubitih in na stotine je ranjenih. Najbolj je trpelo mesto Cămpina, kjer je bilo 30 oseb mrtvih. Prizadeta so tudi mesta Borivograd, Zagora in Plovdiv. Veliko število hiš in drugih poslopij se je podrla. Škoda je velika.

Bomba, orožje in oblike najdene v zapuščeni poslopju

Chicago. — Oblika v vrednosti \$15,000, ki je bila pred par dnevi ukradena iz prodajalne Turner Brothers, 801 W. Roosevelt Rd., je bila v soboto najdena v drugem nadstropju stanovanja na 1553 Taylor St. V isti sobi je bilo najdenih več kratkocevnih pušk, bomba in več revolverjev. V poslopju ne stanuje nihče.

Nobile pristal v Nemčiji

Berlin, 16. apr. — Nobilejev dirigibil "Italia" je danes zjutraj pristal v Sedinu, šest milj od Stolpa na pruskem obrežju Baltskega morja. Zrakoplov se je prerinjal noč boril s silnim snežnim viharjem nad Poljsko in Vzhodno Prusijo. Če je zrakoplov kaj pokvarjen, ni še znano.

Kjer Bagnatje odločajo o rudarstvu mezd

Tam plačajo od tona trideset do devet in štirideset centov.

Pittsburgh, Pa. — "Kaj se vam plača od tone premoga?" je bila vprašana skupina rudarjev v okraju Logan, W. Va. — "Vraga, kdo nas pa plača od tone?" so se oglašili rudarji. "Plačani smo od akra. V okraju Logan ni rudarja, ki bi znal povedati, koliko zasluži od tone naloženega premoga."

V resnici se inkopani premožni naklada v vozičke in rudarji so plačani od vozička. Vozički, naloženi s premožjem, se nikdar ne tehtajo. Veliki vozički drže od dveh do tri tone premoga in rudar dobi od vozička naloženega premoga pet in devetdeset centov, od manjšega pa samo pet in štirideset centov.

Premogovniški podjetniki imajo denar za vzdrževanje pipertovcev in industrijskega feudalizma, nimajo pa denarja za pošteno plačilo rudarjev. Voziček je poln ali pa samo do polovice poln. Poin ni voziček nikdar, ako ni v njem premož tako zvrhan, da pada dol, v nasprotnem slučaju se pa smatra za pol naloženega.

Rudarji dobe za tono premoga na ta način komaj 30 do 40 centov. Tako izjavljajo proizvedovalci in preiskovalci, ki so primerjali stroške za obratovanje premogovnikov v Zapadni Virginiji z obratovanjem stroškov v Pennsylvaniji, kjer plačajo 65 centov od tone premoga. Oni, ki delajo na dan, zaslužijo manj kot \$4.50 na dan.

Ampak nizki zaslužek pomeni prav malo za rudarje v Zapadni Virginiji in Kentuckyju. Odlok meddržavne trgovske industrije, po katerem je vozina za tono premoga za dvajset centov nižja, kot iz Pennsylvanije, je udarila južno premogovno polje. Na stotine premogovnikov je zaprtih in se dela v njih. V drugih premogovnikih se pa dela po dva ali tri dni v tednu.

Rudarji v obeh državah žive v siromašnih razmerah. Vzlicemu pa ti siromaki pomagajo stavkojočim bratom v Pennsylvaniji. Rečejo so sami podpre potrebni. To je sad divjega konkurenčnega boja podjetnikov, ki se pulijo, kdo bo prodal premog železniškim družbam.

Radio-valovi povzročajo nevihte

New York, N. Y. — Radio-valovi so odgovorni za silne nevihte na suhem in na morju, je mnenje W. A. Parkerja, kapitana parnika Homerica, ki je priplul v to pristanišče s 24. urno zamudo.

Zračna atmosfera, je dejal kapitan, je tako vznemirjena, valed radio-valov, da so nevihte na dnevnem redu. Sneg v Egiptu in mrz ob Rivijeri v tem času so nadaljni dokazi. V Londonu je bil 7. marca najbolj vroč dan, v Kairu pa najmrzljajši, kar jih zaznamuje vremenski urad.

Oljni baroni se pomirili s Mehiko

Mexico City, 16. apr. — Haus-teca Petroleum Company, podružnica Standard Oil trasta, je obvestila mehiško vlado, da sprejme nove regulacije mehiškega petrolejskega zakona.

Močivo Brama je bilo že obupalo nad zmago

Kuriva je zmanjkalo in kompanije odgovorile sredi največje snežne vihrine na ledenem severu.

Clarke City, Que. — Brezlične brzovjake iz Point Amurja in Blanc Sablonu v ledenem Labradorju so prinesle prve, dasi še zelo površne, podrobnosti o poletu Brama, ki je prvi premagal ožračje Atlantika z evropske strani. Letalci poročajo, da so imeli zelo ugodno vreme na vsej črti od Irake, dokler niso prišli v bližino kakih 800 milj od Amerike. Tedaj so se vratile težave za tečavo. Silen vihar je silil na letalo drobno ledeno aranje in megla je bila tako gosta, da je bila tema kakor ponoči.

V tem polčaju se je Brama pomikal zelo nisko, tako nisko, da so letalci silili pluskanje valov in silno pokanje plavajočih ledenikov. Dolge ure je trajal boj z elementi. Končno je začelo primanjkovati benzola in koncem konca je odpovedal kompaj. Letalci so izgubili orientacijo in nič niso vedeli, kje so. Prepustili so letalo viharju, ki ga je gonil bolj in bolj na sever.

V tem stanju so že popolnoma obupali. Pričakovali so, da vaak can treščijo v ledenike na morju in v smrt.

Upanje se je vrnilo okrog pete ure v petek popoldne. Megla se je nekoliko sredičila in v daljavi se je zaavetila luč. To je bila rešitev. Zdal so znali, da so nekje v bližini brega. Spustili so se na tla, kjer je bila luč — svetilnik — in običali so na ledu malega otoka Gresny v zalivu St. Lawrence na skrajnem severu Kanade.

Masaker v Milanu bil dele fašistov samih?

Poročilo iz Zagreba se glasi, da so se fašisti hoteli iznebiti kralja na račun svojih nasprotnikov.

Zagreb, Jugoslavija, 16. apr. — Poročilo iz Rakaka ob italijanski meji se glasi, da je neki potnik iz Milana prinesel vest, da je bila eksplozija paklenega stroja v Milanu dele ekstremnih fašistov, ki bi se radi iznebili italijanskega kralja. Fašisti so hoteli z enim kamnom ubiti dve vrani: odstraniti kralja in naložiti odgovornost za umor na antifašiste.

Vest se glasi, da je bil kralj Viktor Emanuel poučen, da bo sta on in Mussolini otvorila letni sejm v Milanu. Zadržno uro je pa kralj izvedel, da Mussolini ne gre v Milanu, ker je "nufno za držan." To je dalo povod mnenju, da so fašisti sami aranzirali grozno tragedijo.

Hapgood in njegova žena oproščena na sodišču

Wilkes-Barre, Pa. — Powers Hapgood in njegova žena sta bila 13. t. m. oproščena od obtožbe, da sta podžigala rudarje k upor. — Hapgood in njegova žena sta bila aretirana, ko sta skušala obdržati javni shod, s katerim sta hotela pridobiti rudarje, da bi se zavzeli za tri osebe, ki so obtožene, da so umorile nekega uradnika rudarske organizacije.

Brez dela — samomor.

Chicago. — Arbie McCartney, 6521 Langley ave., se je v petek zastrupil na svojem stanovanju. — Njegova žena je izjavila, da je bil več mesecev brez dela, dasi ravno ga je iskal povsod. — Brezposelnost je bila vzrok samomora.

PANPACIFIČNO ZBOROVANJE DELAVSKIH UNIJ

Novi faktor v tem gibanju tvorijo avstralski in filipinski delavci.

Sangaj, Kitaj. — Panpaci-fični delavski strokovni kongres se je vrnil leta 1927 v Kitaju. Plod tega kongresa je Panpaci-fična delavska strokovna centrala. V tej centrali so pa nov faktor avstralski in filipinski delavci. Centrala je sklenila, da se prihodnje panpaci-fično zborovanje strokovno organiziranih delavcev vrši v letu 1929, v mesecu marcu in sicer v Sydneyju, ali Melbourne v Avstraliji. Na zborovanju v Sangaju so bili zastopniki tudi kitajski, japonski, sibirski, ameriški in britanski delavci. Delalo se bo na to, da pridejo na prihodnji kongres tudi delavci iz latinske Amerike in Indije kot zastopniki delavcev svoje dežele.

Panpaci-fična delavska centrala izjavlja, ne da bi pretiravala svoje pridobitve in da jo čaka še velika naloga, lahko rečemo, da lahko zdaj pritiskamo naprej, pripravljeni, da panpaci-fično strokovno delavsko gibanje napreduje in postaja del svetovnega delavskega gibanja in solidarnosti.

Avstralski rudarji se upirajo znižanju medze

Državna vlada je sklicala anketo za odločitev o povišanju medze v avstralski premogovni industriji in priboriti zunanji trgov za premog.

Sydney, Avstralija. — Državna vlada države New South Wales je sklicala anketo, da se na nji raspravlja o odločitvi o povišanju medze v avstralski premogovni industriji in priboriti zunanji trgov za premog. V tej državi so avstralski premogovniki in v premogovni industriji je depresija. Podjetniki so si za vzorac v stokanju in jadikovanju vzeli za zgled ameriške premogovne podjetnike. Tudi avstralski premogovni podjetniki ki stokajo, da ne morejo prodati premoga, ker so produkcijski stroški previsoki. Zato zahtevajo znižanje delavske medze in povišanje delavnih ur, vrhtega pa še znižanje davkov.

Obdobniki rudarske organizacije izjavljajo, da so obratni stroški karaditega visoki, ker se podjetniki poslužujejo pri produkciji premoga starih in izrabljenih strojev in imajo starinsko upravo. Obdobniki zahtevajo, da se medza od množine nakopane premoga odpravi in mesto nje uvede tedenska medza. Daje zahtevajo minimalno medzo. Oni naglašajo, da podjetniki ne ugovarjajo, kadar je malo dela, da morajo skrbeti za krmljenje mul in konj in hleve. Zato bi morali skrbeti tudi za ljudi.

Obdobniki dalje priporočajo, da se iz premoga delajo še drugi produkti, kot je to v drugih deželah. Okoli trideset odstotkov rudarjev je brez dela. Polovica premogovnikov je zaprta in delo v njih počiva.

Revolta v Tibetu.

Pariz, 16. apr. — Po vesteh iz Indokine je zadnji teden izbruhnila revolta v Tibetu. Ljudstvo v Phomu je napadlo in pobilo vojaške čete velikega lama (duhovnika) ter oplenilo vladne postojanke. Revolta je v teku tudi v Kukunoru in Menkongu.

Deset letincev skočilo iz zraka.

Rantoul, Ill. — Nov rekord v avijatiki je dosegel v nedeljo deset vojaških letalcev, ki so s parašuti skočili iz višine 2000 čevljev na tla na tukajšnjem letališču. Vseh deset je zapustilo aeroplan v osemih sekundah in prišli so na tla brez poškodb.

Konvencija socialistične stranke v New Yorku

Velika otvoritvena manifestacija newyorškega delavstva. Hillquit, glavni govornik, edigral stari stranki. Načrt za podporni sistem propadel.

New York, N. Y., 14. apr. — (Izvirno poročilo.) — Konvencija ameriške socialistične stranke je bila otvorjena v petek večer z imponantnim shodom. Veliko gledališč v Manhattan Opera House je bilo natlačeno do kapacitete še pred 3. uro sveder s okrog 6000 brojso množico delavcev in delavk, mladih in starih. Večinoma so bili delavci iz oblačilne industrije in člani strokovnih organizacij. In rdeče zastave — niam jih štel, ali bilo jih je vsaj par ducatov, ki so kinale gledališče in dajale od sebe atmosfefo "nekdanjih dni," kateri se pa še gotovo povrnajo tudi v supra-kapitalistični Ameriki.

Ravno tako imponantna je bila tudi govorniška lista — nekoliko prevelika — imad katerih je bil Morris Hillquit glavni govornik. V svojem govoru je trgal kolo in mase raz republikanske in demokratske stranke, da je ostal le še kupček kosti, ko je on končal.

Na sobotnih dveh sejah se je konvencija organizirala, izvolila odbore in burno pospravila bratskega delegata belgijskega delavskega gibanja, ki je s svojim govorom napravil najboljši vtis na delegacijo. Belgijako delavstvo, je rekel, se zelo zanima za Ameriko in naše vrveče življenje. Na s stališča, da bi si belgijsko delavstvo želelo uveljaviti Coolidgevo "prosperiteto," pač pa v delavski stranki, delno organiziranega in k napredku korakajočega opazovalca. Za njim je govoril bratski delegat Mehliške delavske stranke, ki je v potesah in s humorjem orisal uspehe mehliškega organiziranega delavstva.

Na popoldanski seji se je vnela precej vroča debata o poročilu odbora, ki je bil izvoljen na zadnji konvenciji v Pittsburghu s namenom, da prouči in poroča, ako bi bilo možno in priporočljivo ustanoviti podporno organizacijo pod okriljem soc. stranke, ker je bilo priporočilo odbora ugodno za ustanovitev organizacije, ki naj bi bila podporna in s raznimi mističnimi obredi (kot je to v navadi pri angleških organizacijah te vrste), je bilo priporočilo odbora zavrneno po vroči debati. Konvencija je dala odboru in tistim, ki se za stvar zanimajo, proste roke. Odbor je takoj naznanil, da bo šel naprej s delom in organiziral predvidevano organizacijo pod imenom "College of Vulcans."

Na tej seji je podal poročilo o svojem delovanju tudi kongresman Victor Berger iz Milwaukeeja, Wis., in dobil živahno ovacijo.

New York, 13. apr. — Na današnji seji socialistične konvencije je bil Victor L. Berger, edini socialistični poslanec v ameriškem kongresu, soglasno izvoljen predsedateljem stranke. Sprejet je bil tudi predlog, da se iz strankine blagajne porabi \$3500 za povečanje mladinske socialistične organizacije.

Včeraj je bila vroča debata glede vprašanja, če se naj stranka izreče za omiljenje prohibicije.

Morris Hillquit je v svojem glavnem govoru (keynote) strahovito trgal Coolidgevo administracijo radi oborožene intervencije v Nikaragvi. Rekel je, da je pobijanje Nikaragvitanov navadna barbarska moritev.

Farmarska kriza na Danskem.

Kopenhagen, 16. apr. — Trideset odstotkov danaških kmetovalcev je na robu bankrota. Agrarna organizacija apelira na sbornico za pomoč.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglašev po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za iznositev \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo: 1. pr. (March 31-1928) poleg vsega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

RUDARSKA STAVKA V DRŽAVAH PENNSYLVANIA IN OHIO.

Zaključek gl. odbora. Delitev podpore stavkujočim in razni nepotrebnosti pri delitvi podpore. Poseganje zunanjih elementov v delitev podpore stavkujočim članom S.N.P.J.

Bartulović je prav dobro vedel, kaj je klenil gl. odbor na svoji seji dne 3. febr. lanskega leta glede pomoči stavkujočih rudarjev. On čita zelo pazno "Prosveto", posebno pa zapisnike gl. odbora S.N.P.J., kadar so priobčeni v nji. Pazno je čital torej tudi ta zapisknik. Študiral je in mučil svoje možgane, kako bi ga napadel. Ogledaval si ga je od vseh strani in po dolgem premišljevanju prišel do zaključka, da za nekaj časa, saj za toliko časa, dokler ni ustanovljen Pennsylvania-Ohio Miners Relief Committee, ne izigra nobene poteze proti temu zaključku, ker bi vsak napad lahko povzročil, da društva S.N.P.J. na premogovnem stavkovnem polju lahko odbržavajo konference in organizirajo pomoč za člane S.N.P.J. v smislu zaključka gl. odbora S.N.P.J. Čakal je na preži, da izvrši prvi napad po "bartulovičansko" ob prvi ugodni priliki, ki se mu pokaže. Pri tem načrtu sta ga vodila dva motiva: Pričel pridobiti za komunistično stranko kolikor mogoče več dohodkov, kajti če slovenski delavci, mali obrtniki in trgovci, slovenska podpora in kulturna društva prično enkrat pošiljati denar Reliefu, bo pri tem ostalo, drugič, če gl. upravni odbor in Prosveta pričneta s spodbujanjem za podporo stavkujočih rudarjev, bo to najbrž velik flasko in prilika bo tukaj, da zopet prav po "bartulovičansko" napade gl. odbor S.N.P.J. in jih ozmerja s socialpatrioti, ki nimajo srca za stavkujoče brate in njih družine.

Prosveta je pričela apelirati na članstvo S.N.P.J., saj pomaga stavkujočim rudarjem. Pisala sta gl. predsednik in urednik in oglašali so se člani iz raznih naselbin. Izšel je članek za člankom, bratje v naselbinah so pa pridno pomagali z dopisi. Ti odmevi iz naselbin so bili odločno znamenje, da postane gibanje med članstvom S.N.P.J. za podporo svojih stavkujočih članov uspeh. Dopisi in članki, pa odzivi iz naselbin so govorili, da bo to gibanje uspešno. Prišel je prihajati denar v pomoč stavkujočim članom S.N.P.J. Bartulović, videvši to, je od jeze grizel nohte in postajal je zelen kot kušar, ako ga je kateri njegovih podpornikov pčil z jezikom, zakaj ne gane in ne ukrene ničesar proti socialpatriotu, kot Bartulović imenuje vse poštene ljudi, ki se ne dajo njemu izkoriščati za podpiranje "bartulovičanstva," ki ga on nazivlje po nemarnem komunistično idejo.

Članki, dopisi in vesti in Prosveti so govorile, da naj se podpirajo vsi stavkujoči bratje brez razlike na versko in politično prepričanje ter narodnost. Tudi to sta čitala Bartulović in njegov oberkomandant Zinič, pod katerega pokroviteljstvom jo je Bartulović primahal iz Berlina v Ameriko in ki od časa do časa zaplaka v "Radniku" in "Delavcu," radnici in delavci pomagajte, da se prepreči moja deportacija. Tako nekam je plakal pred dobrim pol letom, češ, da bo v enem mesecu deportiran v Jugoslavijo, ko je minil mesec je pa naznanil, da je obravnava za deportacijo preložena za eno leto.

Take jeremijade vlečejo. Delavci so dobrasrčni in zopet pride nekaj "novaca." Pri vseh teh naznanilih o deportaciji gre pa za "novac," je bil sklep storjen. Začeli so izhajati napadi v "Delavcu" in "Radniku." V teh napadih so se poslužili narodnega sovraštva za pceppljenje članov S.N.P.J. Očitati so, da socialpatriote ne priznajo narodne enakopravnosti pri delitvi podpore med članstvom S.N.P.J. Člane hrvatske narodnosti in drugih narodnosti prezirajo, sta kričala "Radnik" in "Delavec," zraven sta pa delala reklamo za Relief. Razodno članstvo se je smejalo, kajti bilo je prepričano, da bolje razume in čita slovenski kot Zinič in Bartulović, ki se je prelevil v Slovenca šele takrat, ko je prosil pod "napačnim" imenom za vstop v slovenske bratske podporne organizacije. Ta napad ni prinesel tistega uspeha, ki ga je pri-

čakoval Bartulović, ampak je povzročil le malo razburjenja med majhnim številom članstva, ki se je še toliko bolj skrčilo, ko so člani S.N.P.J. spoznali fakto o deljenju podpore stavkujočim članom S.N.P.J. Bartulovičeva poteza, da se zanese "bartulovičanstvo" glede delitve podpore stavkujočim med članstvo S.N.P.J., se je klaverno izjalovila. — (Dalje prihodnjič.)

VESTI IZ NASELBIN

Poročilo o podpori.

South View, Pa. — V imenu društva "Zdravi se trpin" št. 265 SNPJ se zahvaljujem sobratu John Terčelju iz Canonsburga, ki se je zopet spomnil na nas sobrate, in nam poslal 7. marca vsoto \$25 v pomoč. Na seji 11. marca je bilo sklenjeno, da se ta vsota hrani do prihodnje seje 8. apr. z upanjem, da dobimo še od kod kako pomoč in da razdelimo ta denar tako, da bo vsem prav. In res se so nas spomnili sestrice in sestre v Waukeganu; njih pomočni odbor nam je poslal po Frances Zakovšek \$25 od prebitka veselice, ki so jo imeli 25. febr. v korist stavkujočih rudarjev.

Prav lepa hvala waukegan-skemu pomočnemu odboru in vsem prispevateljem za darovano vsoto. Zahvaliti se moramo tudi Vincent Calkarju, predsedniku SNPJ, ki stoji tako trdno v akciji velikega pomočnega dela; bratom SNPJ, ki prispevajo v denarju in v obleki že toliko mesecev, ker se zavedajo da njih pomoč do nas premogarjev bo ostala trajna. Tudi nam bo ostal trajen spomin na premogarsko stavko v letih 1927—1928.

Na društveni redni seji 8. apr. je bilo sklenjeno, da se od teh \$50 razdeli sledeče: Društvu št. 137 SSPZ \$10, Johnu Jakarju \$5, kot delež, ki ga ni prejel 12. februarja pri razdelitvi denarja, ki smo ga dobili v pomoč (varok, zakaj ga takrat ni dobil, naj zamolčim). O razdelitvi je bilo poročano v Prosveti. T. Slugotu \$1.50, za vožnjo sestrice Annie Cangel v bližnje mesto v nje bolnico, ki je hotela zdravnika premeniti, ker sama nima denarjev, da bi vozniška plačala. Ostalih \$48.50 je bilo sklenjeno, da ostane v blagajni dr. št. 265 SNPJ, da se krijejo društveni stroški, ki nastanejo tako ali tako. Upoštevamo, da društvo mora obstati na svojem mestu, pa naj se zgodi kar hoče.

Kaj pa sedaj, bratje SNPJ, ki smo prizadeti? Že eno leto stavlke! Izredni sklad je domalega izpran, denarja ni, da bi plačevali svoje prispevke, člani se branijo, da bi postali pasivni, ampak, kakor vidim, drugega izhoda ni, vsaj za nekatere ne. Znano mi je, da se članstvo prevede razburja na sejah, o sklepanju plačanja assementa iz izrednega sklada: "Zakaj meni ne nakažete, temu in temu pa nakažete itd.?" Pa če prav vemo, da smo vsi potrebni s razločkom, da eni bolj, eni manj, in eni pa sploh, rajše društvo pustijo valed bolniki, ki je znana: "Zakaj tebi meni pa ne?"

Takim članom bi priporočal, da bi bolj pazno pravila in uradna naznanila čitali in upoštevali. — Peter Perenič, tajnik št. 265 SNPJ.

Nekaj ni prav.

Auburn, Ill. — Kakor je čitateljem znano so premogarji v Illinoisu izprti po prvem aprilu, ker baroni premoga so izgovarjali, da ne morejo več plačati Jacksonvillake lestvice. Tako so bili primorani ostati doma. Lokalne novice so poročale, da je čez 80 rudnikov podpisalo pogodbo, to je, da plačajo še zana-prej po stari pogodbi.

Najbolj značilno je, da majhne družbe lahko obratujejo svoje rove in plačajo Jacksonvillako lestvico, ko se velike družbe izgovarjajo, da ne morejo. Vsekdo ve, da to ne drži, ker majhni rovi imajo več obratnih stroškov kot veliki, to je, veliki rovi dobe z manjšimi stroški premog na dan, kot mali rovi.

Znano je, da velike družbe imajo rove po drugih državah, kakor v Kentuckyju in W. Virginiji, kjer obratujejo svoje rove z neuničljivimi delavci in jim plačajo kakor se jim zljubi. Ne gledajo na to, če imajo delavci

zadosti za prehrano sebe in družine, samo da imajo oni lep profit od njih. Zato pa tukaj zapirajo svoje rove in bizadni zdrobili se to malo premogarske organizacije, kar jo je še ostalo.

Naš slavni voditelj J. L. Lewis jim pa pomaga s tem, da vsak operator lahko podpisuje separatno. Ker že star pregovor pravi, da v alogi je moč, naš slavni vodja pa ima druge nazore in zavzema taktiko, da v neslogi je moč, ker tako razdružuje. Sedaj že lahko vsaka družba posebej podpisuje. Tako je tudi tukajšnja družba podpisala, katere ima tukaj en rovi, v Springfieldu pa tri. Ta družba nima dragod rovo in če hoče profit, mora te obratovati. Sveda bo mogla plačati Jacksonvillako lestvico.

Ali tako ne bomo prišli daleč. Namesto da bi bila za vse ena pogodba, tudi za premogarje na antracitnem polju in tudi za vse naenkrat poteče pogodba, pa je tako. Prihodnjič moramo gledati, da postavimo zmožna može na tako odgovorna mesta in dobro kontrolo pri številu glasov, če ne, bo J. L. Lewis zmeraj izvoljen, če ga volimo ali ne.

Drugega aprila je pevsko društvo "Prostost proslavilo dveletnico obstanka s koncertno in plesno veselico. Izpadla je nepričakovano dobro, posebno blagajna se je dobro opomogla. V prvi vrsti gre zahvala pevskemu društvu "Naprej" iz Springfielda, Ill., ker se je na povabilo odzvala in nam zapelo par prav krasnih pesmi in nam pomagilo do boljšega uspeha. Kadar boste vi kaj priredili, lahko računate tudi na nas in se bomo z veseljem odzvali. Nadaleje se moramo zahvaliti pevskemu društvu "Forward" iz Springfielda, ki se je tudi odzvalo in zapelo par prav lepih pesmi. Hvaležni smo jim, da so nas posetili in pomagilo do boljšega uspeha, tudi njih ne bomo pozabili, kadar bodo kaj priredili.

Nadalje se moramo zahvaliti Martinu Jančiču iz Stauntona, ker nas je presenetil z njegovim obiskom in pripeljal s seboj tri pevke moči. Zapele so par prav krasnih pesmic in pokazali, da so pravi mojstri v petju.

Hvala gre tudi bratom Goršek, ker so nam igrali tudi na koncertu. Lahko se reče, da so igrali prvovrstno. — Steve Prelec.

Stavkokaštvo in drugo.

Harwick, Pa. — Na stavki smo že nad eno leto. Sedaj se nahajamo že štiri mesece v unijskih barakah, odkar nas je kapitalistična pest vrila pod mlo nebo. Tu je precej Slovencev. Nekateri so se izneverili in šli stavkokašt. Prištevali so se, dokler kompanija še ni uvedla odprte delavnice, za najbolj zavodne in napredne moče. Toda že po prvem tednu ko so pričeli dovaževati akebe, so kar eden za drugim pocepali v rovi, češ, kaj nas briga teh par stavkarjev, samo da mi dobro zaslužimo. Na žalost pa so šli ravno oni stavkokašt, kateri bi se najbolj borili za pravico in obatek. Tu je stavkokašt, ki pa se noče pripoznati, da je. Je poročen, a na žalost so njegovi otroci pojedli malo kruha njegovih žuljev. Otroci se mu ne smilijo, ko zmrzavajo bosi in lačni po napol odprtih kočah, med tem ko je on šel stavkokašt, da otroci stavkarjev ne bodo imeli kruha; prikupil se je kompaniji in svoji ženi. Nekega dne se pa bo zgodilo, da ga bo kompanija spodila, kakor je to storila skoro z vsakim izdajalcem, kadar je enkrat dosegla ali pa izgubila svoj cilj. Saj je imel že večkrat vzgled.

Drugi svojega poslovnice pretepa in pošilja na delo in tolče po mizi ter vpije: "Stavkokašt sem bil in stavkokašt ostanem in vi drugi ne boste drugo!" Res, lep oči! — Tretji se je pa hvalil, koliko tisočakov premore (se gotovo šteje med kapitaliste, saj stavkokaštvo je itak kapitalistično delo). Vidite, takšna prilika se dobi tudi

med Slovenci, ki jih pa sploh ni vredno omenjati.

Nič kaj veselo novice nimam poročati. Za vedno nas je zapustila naša sestra Mary Mikšič, v najlepši ženski dobi, stara 40 let. Bila je pri vseh priljubljenost, kar se je iskalo, ko smo jo položili k zadnjemu počitku. Najlepša hvala Slovenkam iz Chenwicka in okolice za skupno kupljeno kranj v venec v zadnji pozdrav pokojni. Nabrana je bila vsota \$15.50. — Zapustila si nas, draga sestra, tvoj spomin pa ostane vedno med nami. — Amarija Kekel in Mary Kelhar.

Slabe delavske razmere.

Meon Run, Pa. — Delavske razmere so še zmirom pod ničlo. Zunanje delo se še ni odprlo; vzrok je mralo vreme. Stavka se tudi vleče kar naprej, kakor da je ne bo nikdar konca, vsaj vzgleda ni, da bo konec prej kot pride jesen. S stavkokaži je vse po starem, eni pridejo notri, drugi ven in tako naprej, delajo pa po tri, štiri dni v tednu še zadnjih par tednov.

Društvene razmere so tudi pod ničlo. Vzrok je sveda stavka, ker bo ravno na 17. aprila tega leta že 3 leta, odkar smo bili izprti. Pri družbinim blaginji ni št. 88 SNPJ se je naredila precejšnja luknja. Da je malo zadržano, priredi Isobratavali dramski klub dve igri, tri alcer enodejanko "Bogatini in smrt" v slovenskem in v angleškem jeziku pa 3dejanko, ki je oglašena v angleščini. Obe igri se vrhita dne 21. aprila ob 7. zvečer; dvorana bo odprta ob pol 7. uri. Vstopnina je 50 centov za odrasle in 15 centov za šolske otroke. Polovica čistega prebitka je namenjena društvu št. 88 SNPJ, polovica pa klubovi blaginje.

Apeliram na vse cenjeno občinstvo, da nas kar v najbolj velikem številu poseti in nam pri-pomore do boljšega uspeha. Za dobro postrežbo bo skrbel pripravljani odbor. — Jacob Škrtelj.

Zahvala.

Hendersonville, Pa. — V imenu društva št. 345 SNPJ se najlepše zahvaljujem darovalcem in članom društva št. 318 SNPJ, ker so nam priskočili na pomoč v naši bedi in v tem velikem boju do zmage ter darovali vsoto \$26, katero nam je poslal sobrat Joseph Zakhar, iz Latroba, Pa.

Lepa hvala sobratu John Terčelju iz Strabana, Pa. Prvo vsoto \$25, nam je poslal po konferenci 8. feb., drugo vsoto, \$15, 28. marca. Vsega skupaj smo prejeli dosedaj \$40.

Se enkrat se zahvaljujem vsem skupaj za pomoč in prošim še znanprej, da bi nam pomagali, dokler ne pride zmaga. — John Nemanich, tajnik.

Članki in vesti.

Chicago. — V nedeljo 15. aprila je bila zbrana velika družba prijateljev pri br. Jožetu Zaverčniku, gl. uredniku "Prosvete", na njegovi farmi v Clarendon Hillsu. Družba je iznenadila njegovo soprogo Heleno s čestitkami k šestdesetletnici njenega rojstva. Imenadstevno so aranzirali njuni vinovi, kateri so vse Jožetove prostore napolnili z gosti, ki so se zabavali do poznega večera in odšli z iskreno željo: Še mnogo let! — V soboto zvečer je imelo društvo "Sosedje" št. 449 SNPJ plesno veselico v Masarykovi šoli v Cileo. Mladi rojak Vitez iz Berwyna je ob tej priliki presenetil navzoče s proizvedbo dveh izvršnih komadov na violino. Pokazal je zmožnost bodočega umetnika. — Anton Vičič, ki je znan po svojem marljivem delovanju v socialističnem gibanju, odpotuje danes v staro domovino. V Ameriki je bil 15 let.

Vernik blaznel ubil sebe in 40 plesalcev.

West Plains, Mo. — Strašna katastrofa zadnji petek zvečer, ko je eksplozija v garaži pod dvorano, v kateri je bil ples, podrla poslopje in 40 plesalcev ter plesalk je našlo smrt v razvalinah, je bila posledica verske blaznosti lastnika garaže in dvorane J. M. Wiserja, ki je tudi mrtev. Njegovo ožgano truplo so našli v spodnjih prostorih garaže. Splošno mnenje je, da je Wiser povzročil eksplozijo iz jeze nad plesom. Bil je goreč vernik. Star je bil 47 let.

Korupcija in tabak

Tabak se puši, vonja in žveči. Pri odkritju Amerike je Kolumb opazil pušenje pri Indijancih v naselbini Tabaco imenovani in od tam se je razširilo pušenje "tabaka" v stari svet. V tabakovem listu je cela vrsta kemičnih spojin tako n. pr. dušikova, octova in citreanova kislina, smolek, sladkor, škrob in najpomembnejša sestavina, to je strupeno olje imenovano nikotin. Nikotin je huda strup in baš radi vplivov tega strupa na živčevje se je pušenje tako hitro vsespovodno udomačilo. Tabakovi listi obsegajo od 1% do 4½% nikotina. Pri kajenju se en del nikotina uniči z ognjem, a večji del prehaja v dim, a tudi iz dima ne pride ves nikotin v telo, ker človek dim izpiha. Če bi ostal ves nikotin iz tabaka v telesu, bi se takoj po pušenju pojavilo akutno zastrupljenje. Tako ima n. pr. cigara, ki tehta 5 g. 0.05 g nikotina — kar je že smrtna doza za človeka. Pri izgoritju 1 g tabaka nastane 2 l dima, torej nastane pri pušenju ene cigare 10 l dima, 40% dima gre v zrak, 60% v vodo. V dimu je obsega tabak samo 3% nikotina, to je velika kadilec pri eni cigari 0.0005 g nikotina. Monokrat se tabaka primela tudi pri. Znameniti kirurg Willich je podal o vplivu tabaka na človeka tole izjavo: Pušenje tabaka je zdravju škodljivo. Pospešuje vznik katarjev črevis, polihialnika, želodca, astmika, tudi pojav raka, kar pojasnjuje sestava tabakovnega dima iz amonijaka in karbolne kisline. S točnimi poskusi je dokazano, da pušenje tabaka močno dviga srčni tlak, kar povzroča večji napor srca, ki pri mnogih ljudeh pušča za posledico belablenje srca. Splošno danes priznavajo zdravniki, da tabak poleg tega povzroča tudi trajne bolezne spremembe v arterijah. Tudi je znano, da teške srčne bolezni imenovane navadno srčna angina prenehajo, ako bolnik preneha pušiti. Ker ta bolezen nastajajo navadno pri močnih kadilcih, je jasno, da tabak ni bil brez škodljivega vpliva. A tudi nič je škodljivo pušenje tabaka pri ljudeh, ki boleljajo na boleznih srca. Tabaka se morajo izogibati tudi ljudje, ki nagibajo na zvrpanje žil ali notranje krvavitve (možganska kap, krvavitve iz pljuč, želodčni čir), kajti povečani tlak, ki nastaja radi pušenja, nagnenje h krvavitvam podpira. Škodljivi učinek nikotina, to je kronično zastrupljenje s nikotinom, se ja vi tudi na živčevju, zlasti pri nervoznih, slabotnih in nezadostno hranjenih ljudeh. Pri takih osebah se ja vi zastrupljenje v slabem spanju, omedleevkah tresljaju rok, mnogokrat tudi na opehanju vida. V splošnem lahko rečemo, da je tabak nevaren vsakemu človeku, direktno škodljiv je vedno onim, ki mnogo pušijo, a običajnim "arednim" kadilcem v slučaju, da nagibajo ali boleljajo na boleznih prebavil, srca, krvnih žil in dihal.

Pozkusi za odnokiniziranje tabaka se niso obnesli, kajti tabak obsega vzhit temu še vse ostale škodljive sestavine in v resnici tudi še nikotin. Izdelovanja takolimenovanih brezni-kotinskih tobanih izdelkov torej ne moremo smatrati za odstranitev zla povzročene ga po tabaku.

Tabak ni nevaren odnosno škodljiv samo tedaj, če se puši, ampak je škodljiv tudi, če se požira, kar se godi pri zvečenju tabaka. Zvečenje tabaka je razvito posebno pri Slovencih, ki go leta 1923. prevečili 162.000 kg klobas iz tabaka. Zvečenje povzroča katarje prebavil in je v zvezi tudi s postankom želodnega čira in raka. Toda škodljiv je tudi dim, ki ga vdihamo. Zato se znaki zastrupljenja pojavijo tudi na nekadilcih, ki so v zakajenih sobah vdihavali in požirali tabakov dim. Dokazov za to dejstvo je v literaturi mnogo. A ni treba mnogo dokazovati, kajti vsak nekadilec je že to na sebi poskusil. Tako se zastrupljajo otroci na stanovanju kadilca, gostje v kavarni, popotniki na železnici, zlasti pa delavci v tabačnih tovarnah. Mnogo se govori in hvali desin-

OPAZOVANJA

Država nima poštenja... Apologetiki ameriškega kapitalizma navadno pravijo, da je vsako prizadevanje za uspešno javno obratovanje podjetij ali industriji nesmisel. Vsak javen obrat mora propasti, ker ljudje nimajo poštenja za skupnost! Vsekdo je pošten sebi in za svoje lastne interese, ni pa za javne interese!

Dokaz: korupcija, ki se nasebi prejaljale v vsakem javnem podjetju!

Dalje pravijo, da javni uradnik je breskrben, ako že ne krade. Briga se le za svojo plačo in dela toliko kolikor mora, za napredek podjetja se ne briga. Dokaz: železnice, ki so bile med vojno pod kontrolo in upravo vlade!

In tako ni samo v Ameriki, pravijo apologetiki. Korupcija je tudi v Evropi, povsod. Menijo: korupcija je tudi v Sovjetski uniji! Pogledite, koliko sovjetskih uradnikov je bilo postavljenih zaradi korupcije, poverbe in apropaste-rije državnih naprav! Ergo: človek je lahko pošten in priden, če dela zase, za svoj privatni business, ni pa tak, ako ima opraviti z javno lastnino. Človeška družba kot celota nima vesti, nima amala za dolžnosti niti na napredek!

Ekspozanti te ideologije grede še dalje in filosofirajo, da tudi delavci ni pošten. Delavec se ne briga za interese svojega delodajalca — in če le more, ga izkorišča. Delavec izkorišča kapitalista! Izkorišča ga, ker navadno dela manj kot bi moral in v premnogih slučajih pobere plačo, katere ne zasluži! Ako se torej delavec ne zanima za delodajalčeve interese, zakaj bi se delodajalec brigal za delavčeve? — Svaki zase Boga mol!

In končno: človek ne more biti drugačen! To je v njegovem bistvu, njegovi naturi. Po tem naziranju je vsak človek lepov napram drugim ljudem, le za svoj šep je dober in pošten. Pristna ameriška individualistična ideja! In ker je to ljudem v naturi, prirojeno, sveda si ne morejo pomagati! Kako si naj pomaga ubogi Fall, ki je prodal javno oljno rezervo in si potem kupil bogat renč? Po tej ideji je petrolejski škandal krivda vlade, ki je tako neumna, da drž. rezervo olja za bojno mornarico, namesto da bi jo dala poštenim privatnim rokam in kupila olje, kadar ga potrebuje!

V smislu tega naziranja je sveda vsaka kooperativna družba, kolektivizem ali socializem nemogoč. Socialistična družba mora utoniti v korupciji, kajti "po naturi" vsekdo grabi le zase, ne za druge!

Apologetiki pa ne vidijo pinta: Človek je slab v — slabih razmerah. Ne pošten je, ker je okoli njega vsesplošno prilike za nepoštenost. Korupcija v Ameriki, Rusiji in drugih deželah je mogoča, dokler koristi nekomu. (V Ameriki koristi kapitalistom, ravno tako drugod, v Sovjetski uniji pa "nspovcem" ali privatnim trgovcem, ki podkupujejo slabše v vladi.) Od kod pa naj pride korupcija v družbi, v kateri nima nihče nobene koristi od nje?

Stara zakonca izvršila samomor. Chicago. — Po dolgih letih, ki sta jih preživela skupaj, sta Gust Bjorklund in njegova žena sklenila, da gresta skupno v smrt. Zadušila sta se s plinom v nedeljo v svojem stanovanju, 3804 N. Clark St. Gust Bjorklund je bil star 76 let, njegova žena pa 75 let. Vzrok samomora ni znan.

fekejska možnost tabaka, vendar o tem še ni točnih raziskovanj, ki bi tako možnost potrdila.

Poleg nevarnosti in škodovanja zdravstvenega stanja po tabaku, se ja vi škodljiv vpliv tabaka tudi v narodno-gospodarskem oziru, kajti dohodki monopola tabaka daleč ne dosežajo izdatkov, ki se s dimom spuščijo v zrak. Edino sredstvo za odpravo popisanega stanja je popolna vzdržnost v uporabi tabaka. "Zdravje"

Vesti iz Jugoslavije

Zasedanje štajerske (mariborske) oblasne skupščine v Mariboru.

(Izvirno.)

Maribor, koncem marca.

O novostih, ki so jih dosegli klerikali, odkar so ali v vlado samega Velje Vukobratovića, smo že večkrat pisali in to z namenom, da pokažemo, da je avtonomija, ki so jo dosegli klerikali tako jalova in neizpolnena, da celo kvarna v nekaterih oširih, da se delovno ljudstvo že strahovito kesa, da se je kdaj navduševalo za tako avtonomijo, kakršno so propagirali ti klerikali. Vsa avtonomija se sedaj prazno dobro občuti v novih davkih in pristojbinah, ki so jih uvedle avtonomne enice v Sloveniji, to sta ljubljanska in mariborska oblasna skupščina, ki sta sedaj prevzeli nekaj poslov, ki bi jih morala vršiti državna oblast in uprava.

Tako smo dobili "parlament", kakor mu pravijo klerikali, v Ljubljani, in "parlament" v Mariboru. V obeh parlamentih imata večino SLS (klerikali), sem pa tja pa tudi zastopniki naprednega bloka in socialistov.

O ljubljanski oblasni skupščini smo že zadnjič napisali nekaj člankov, v katerih smo omenili, kako poslovanje je uvedla klerikalna meščanska večina. Da je prevzela popravila nekaterih cest v Sloveniji, da je prevzela sem pa tja kake institucije, ki so bile prej pod državno uravo. Omenili pa smo tudi, da je ljubljanska oblasna skupščina sprejela samo delo, ni pa dobila zato pravnobenege fonda, s katerim bi vzdrževala vse te institucije in bi mogla popravljati ceste, ki so popravila potrebna.

No, seveda je morala ljubljanska oblasna skupščina gledati tudi na to, kje in kako bo dobila dovolj jakih virov, denarnih namreč, da bo krila vse svoje izdatke, ki jih bo pri tem upravljanju rabila in naredila. To vprašanje je bila klerikalna gospoda prav na svoje rešila. — Kako, ni težko uganiti. — Navila je svojo davčno politiko in uvedla nove davke. To pa je seveda tudi vse avtonomija, o kateri se je pretotilo toliko nepotrebnih solz.

Nekaj sličnega pa se je zgodilo tudi na štajerskem v Mariboru, kjer je sedež slov. štajerske oblasne skupščine. Tudi tu ima klerikalna gospoda večino in tudi tu so pričeli z navijanjem novih in prav nepotrebnih davkov in pristojbin. Ni davkov doleti za državno kaso. Ne. Treba je davke še za oblasno skupščino in pa za kopico novih klerikalnih poslancev, ki ne delajo pravih stvari, da izmoghavajo in sprejemanjem velikih proračunov in nalaganjem novih davkov prav ničesar drugega kakor, da skrbijo za svoje nezasitne žepe in za svojo edinozveljavno SLS stranko. Moje sicer veliko govore in so že vsepolno obljubili pravili na svetlo. Ne naredi seveda prav ničesar. Delavska socialistična organizacija, ki je v mariborski oblasni skupščini ostro kritizira to neupameto gospodarsko politiko štajerskih klerikalcev, ki je škodljiva ne samo za delavstvo, ampak tudi za kmetstvo prebivalstvo, ki že komaj zmaguje pod težo lačnih bremen. Ceste se morajo popravljati, saj državljani zato plačujejo davke. Ali, da bi pa ti državljani na treh, štirih ali petih koncih plačevali davke, pri čem pa bi jim niti ne skrbeli za prometna sredstva, potem je jasno, da kmet, ki od svojih dajatev nima prav ničesar pozitivnega, ne more biti zadovoljen.

Klerikali radi govorijo tudi o socialnih ustanovah. Ali seveda ne potrebuje otroške zaštite. Do leta 1923 je sicer še bilo nad trideset dečjih ustanov. Danes pa je samo še ena, in ta v Mariboru. Kjer je prostora za 40 otrok. ... Siroti v mariborski oblasti je okoli 25.000, nezakonskih mater pa tudi približno toliko. Prostor pa je za 40 otrok. Lepo!

Na pomladanskem zasedanju mariborske oblasne skupščine se da brez prevelikega analiziranja ugotoviti to-le: Skupščina

je, kar se poslovanja tiče, popolnoma na tleh. Zasedanje je prav tako brezpomembno, ker samo govoričarje ne more ničesar rešiti. Pospeševanje kmetijstva ne more napredovati, ker je kmet že preveč obdavčen. Oblasna skupščina pa nima sredstev za to, kajti brezdomno je, da je v to poklicana le državna uprava in oblast, ki ima sredstva na razpolago. Rešitev pa bi bila v tem, da bi se davki mesto državi, dajali — oblasni skupščini, kajti šele s tem momentom, ko bi denar ostal doma, mesto da bi šel v Beograd, bi bilo pomagano tudi našemu kmetijstvu. — Oživitvarilo pa bi se tudi drugo, kar bi bilo bre dvoma velikega pomena za slovensko delovno ljudstvo.

Zenstvo v Sloveniji se počasi pričenja zanimati tudi za socialna in delavska vprašanja.

Ljubljana, koncem marca.

Vprašanje, ki mora sanjati slehernega človeka je — žensko vprašanje, kajti je to vprašanje tako velike važnosti, zlasti važnosti v tem, v kolikor pride v poštev pri bodoči boljši ureditvi človeškega družabnega reda. — Ženska vprašanja postajajo posebno pereča v deželah, kjer je zelo razvita industrija, kjer se proletarizirajo delovne mase naroda. Videli smo, da je žensko gibanje zavzelo že jako velike dimenzije v Nemčiji, Franciji in v Angliji, da pa žensko vprašanje obravnava tudi Amerikanci, ni potrebno posebej povdarjati.

Kar se tega ženskega gibanja tiče v Sloveniji, moramo reči, da ga sploh ni, in, če to pravzaprav, kar ga je, je tako minimalno, da ne predstavlja nobenega gibanja, ampak samo nekaj individualističnih stremiljenj nekaterih posameznikov in posameznih žena, ki so spoznale, da bodo svoje pravice dobile in izvajale le v neizprosnih borbi.

Žensko vprašanje nekateri silno napačno razumejo, zlasti pa ga napačno razumejo nekatere žene, ki v napetem idealizmu pričenjajo in vodijo borbo proti spolu in ne, kakor je edino pravilno, proti sedanjemu krivičnemu družabnemu redu, ki je zasnovan na moči in ženo. To njihovo zelo pogrešno mnenje pa je pogrešno tudi v tem, da gre toliko energije za medsebojne boje, dočim se energije, ki bi bila potrebna za boj proti sedanjemu krivičnemu sistemu, ne zna pravilno izkoristiti. Žena je po sedanjih zakonih sužnja, in to sužnja možu in sužnja družbi. Ima sicer gotove pravice, ali dejstvo je, da to niso pravice enakopravnega človeškega življenja. Take pravice ima tudi sužnja.

Z zatiranjem žene, ona žene, ki je vendar izvor in mati vsemu, je sedanji nečloveški sistem povzročil nekaj, kar mora brezdomno biti hudo na kvar vsemu človeštvu, a ženi pa še posebej. Oni, ki so bili rojeni od svoje matere, so svojo mater obdoli v sužnjo, oni so svojo mater, svojo ženo, svojo ljubico ocenili za navaden predmet, ki si ga lahko vzamejo, čim lepi je in čim redkejši je. ...

Zato pa je najhu, da žena spet krivice in ta krivični sistem, ki jo je ponižal pred moškim in ki jo je ponižal do nivoja sužnje. Ona se mora zavesti, da je ona popolnoma upravičena biti enaka možu v vseh starih, ki se tičejo javnega življenja. Ona ne sme biti sužnja. Ona mora biti enakopravna, spoštovana in nam enaka. Bitje, ki je vredno, da nosi ime — človek.

Ali žena, ki se prav tako rekrutira iz takozvanih nižjih vrst, delavskih in kmetijskih, kakor delavec ali kmet, ne sme bojati boja proti moškemu, kateremu je tudi ona po zakonih današnje družbe podložna. Ona mora stopiti z možem v iste vrste, biti mora z njim enakopravna, enakovredna in se njim, roko v roko boriti za socialističen družabni red, kateri edino more priti svobodo in pravico tudi ženi.

Meščanska žena, ki ima vsemu dovolj, se ne bori za svoje gredo.

ne interese, ona se bori samo za odločevanje v javnem življenju. Ona se ne zanima za delavsko-socialna vprašanja. Njej niso mar delavke in druge socialne zadeve. Zato pa je tak božji meščanske žene pomanjkljiv. One so samo za enakopravnost žene v tem svetu, v tem sistemu, ki ni mogoč, ki ni človeški, niso pa za socialistično družbo, kjer bo žena enakopravna možu.

Tega se počasi zavedajo tudi naše slovenske žene. Veliko agitacija vrši socialistično ženstvo med neorijentiranimi in neopredeljenimi ženami v Sloveniji, ki so do malega vse pod verskim in klerikalnim vplivom. Boj in delo razredno zavedne žene v Sloveniji je seveda silno oteženo vendar pa nekoliko napreduje. Sečoma, morda v par letih, se bo že videlo nekaj uspehov, ali to, kar danes v Sloveniji obstoja, še ni gibanje. Nastaja šele zanimanje med slovenskim ženstvom in šele to zanimanje bo dalo — veliko in mogočno žensko gibanje v splošnem delavskem socialističnem gibanju, ki raste in se širi z vidnimi uspehi.

Slovenske žene bodo imele veliko dela, da bodo svoje kolegije in zasojelece od verskega fanatizma, spravile na pota zdravega razuma, socializma. ...

IZ PRILOGA

Slovenski milijonar pravi, da je pri fašističnem naboru v Ilirski Bistrici do dobili slovenski avangardisti prapor, ki jim ga je darovala balistična legija v Firenci. Prapor je blagoslovil trnovski škof Dolenc, nato pa je imel na mladino nagovor mlajšijer iz Mirna Zdravilič, naglašajoč, da je fašistična stranka, kateri fantje sedaj pripadajo, našla Italijo iz bede in vrnila križ v šole in sodne dvorane. Veseli morajo biti, da ne bodo črne sužnje, in opozarja, da morajo fašistične disciplinisti, da bo dobri državljani in najboljši vojniki. Vedno morajo vršiti svoje dolžnosti napram bogu in cerkvi, kajti ni mogoče, da je kdo dober državljan in najboljši vojak ako ni veren. ...

O križu, ki ga je vrnil fašizem v šole in sodno dvorano, pa ne iz spoznavanja, da križ, ampak iz svojih strankarskih nagibov, je govoril mlajšijer Zdravilič. Križ, ki ga je naložil italijanski fašizem na rame našega dobrega in vernega slovenskega ljudstva v Primorju, pa mirniški mlajšijer ne vidi in naravnost goni slovensko mladino pod fašistični jarem. ...

"Piši". Še vedno se bojuje fašisti "ljudske stranke". "Partijsko popular" je strahil tudi po Kopru. Sedaj pa so naredili energično konec "protifašističnemu in protitalijanskemu" delovanju v Kopru. Raspuščena so bila te dni vse italijanske katoliške družbe, ker so vse protifašistične. "Popolo" in "Piccolo" sta se globoko oddahnili, da je pedel udarec na zadnje ostanke "ljudske stranke". Vseh tridlo, da je v Primorju vse fašistično, pa kar naenkrat nekoliko zopet popolarke in komunistične pojave, nevarne fašizmu. Pod pepelom ti šerjave. ...

Neveča v železniškem predoru. Blizu Sv. Lucije popravljajo železniški tir. Ko je šel delavec G. Monari skozi železniški predor, je privozil za njim tovorni vlak in ga podrl na tla. Kolesa so nesrečnega Monarija docela zmečkala.

Marneči. Istrski politični tajnik in poslanec Mrak (Mrak) se je dolgo časa obnavljal z izpremembo svojega priimka. Slednjič se je ojunel in gospod Mrak se imenuje sedaj Marracchi. Prava upaka je ta prilomek kakor oni tržaškega fašističnega tajnika Cobolli-Gigili. Sta pa še lepša "barbaraka" priimka Mrak in Kobal.

Po 14 letih se je vrnil iz ruskega ujetništva Istran Anton Iskra. Leta 1916. je oddala ruska vlada 60.000 avstrijskih vojakov na Kitajsko, kjer so delali po tovarnah pod policijskim nadzorstvom za malo plačo. Iskra je pobegnil z nekimi svojimi tovariši. Pravi, da je na skrajnem Istoku še precej naših ljudi, ki se ne morejo že osvoboditi in vrniti.

RAZVOJ ZAVAROVANJA

Zavarovanje (insurance) je neka vrsta pismene pogodbe med strankama. Ta pogodba se zove polica. Pogodbeniki so: zavarovalec, ki plačuje gotovo pristojbino, takozvano zavarovalnino ali premijo, in zavarovalec, ki se prejema. Za to premijo se zavarovalec obvezuje, da nadoknadi zavarovancu vsako zgubo, škodo ali nezgodo, ki bi se pripetila v slučajih, navedenih v pogodbi.

Imamo dokaz, da so starodavni trgovci v Daljnem vzhodu poznali neko jako primitivno obliko zavarovanja proti gotovim vrstam izgube. Oni so prevažali svoje blago potom karavan do pristanišč ob Sredozemskem morju, od koder so se morju razpečavali po zapadu in praktičirali so neko vrsto zavarovanja, da se zavarujejo pred zgubo blaga na poti. Kako je to bilo, natančno ne vemo, ali gotovo je, da je neka vrsta zavarovanja obstajala že pred 2500 leti. Pomorščaki so prevzeli ta način zavarovanja od karavan, in tako se je razvil način zavarovanja, ki je znan pod imenom general average. To pomorsko zavarovanje so trgovci otoka Rodos razvili do popolnosti, in Grki in Rimljani so ga tudi prevzeli. Ta vrsta zavarovanja se je nanašala le na zgubo za časa prevoza.

Zgodovinski zapiski o kasnejšem razvoju zavarovanja popolnoma nedostajajo do 12. stoletja, iz katere dobe imamo zgodovinske prepise o zavarovalnih pogodbah italijanskih trgovcev. Še vedno edini način zavarovanja je bilo ono za škodo tekom prevoza blaga. Razni srednjeveški cehi ali obrtniške organizacije so sicer imele neki sistem vzajemne pomoči, ki pa ni bilo zavarovanje v pravem smislu besede. Ako je član hla zgorela in je ni mogel zopet zgraditi, so mu morali drugi člani pomagati. Ako pa je imel zadostna sredstva za ponovno gradnjo pa pomoči ni dobival.

Drugo zanimivo sredstvo, da se pomaga okoličevane, kateri sistem je bil jako v navadi v Evropi, je bilo takozvano cerkveno pismo ali kraljevsko pismo. Ako je človek trpel škodo radi požara ali pogina živine ali radi kake velike nezgode, je moral razložiti svoje stanje pred poklicano oblastjo. Ako so tem po preskavi našli, da je zgruba zares težka in da trba pomoči, izdajali so mu tako pismo. To pismo se je potem predstalo v cerkvah, in nabirali so se miloščine. Tudi v Združenih državah je bil ta način pomoči v rabi v ranih kolonizacijskih časih.

Resnično zavarovanje proti ognju je bilo osnovano na Angliškem po velikem požaru v Londonu l. 1666. Od tega dne datira zgodovina in nadaljni razvoj zavarovanja proti ognju. Da bi bilo zavarovanje na življenje v praksi cele stoletje po prej, vendar je prišlo do uspešne ustanovitve te oblike zavarovanja na Angliškem še le l. 1790. Razvoj je bil potem velikanski. Izum tega načina zavarovanja je bil veljepomemben, kajti človek je z njim našel način, da obvaruje svoje premoženje v slučaju svoje prerane smrti.

Resnična zgodovina ameriškega zavarovanja začne se z ustanovitvijo prve zavarovalne družbe proti ognju v Philadelphiji l. 1752. V isti državi so nekoliko let kasneje ustanovili prvo društvo za zavarovanje na življenje. L. 1792 je bila, tudi v Pennsylvaniji, ustanovljena prva delniška zavarovalna družba proti ognju. Iz teh skromnih početkov se je z razvojem deleže razvilo današnje velikansko zavarovanje v Združenih državah.

Vzemimo na primer zavarovanje proti ognju. Bogatstvo Združenih držav se danes uradno ceni na 320.000 milijonov dolarjev. Zavarovana vsota proti ognju znaša 160.000 milijonov. Seveda, velik del naravnega bogatstva, kot ruđe in zemlja, ne morejo biti zavarovani proti ognju. Iz tega sledi, da se je zavarovanje v Združenih državah razvilo do stopnje, ko je vsak kos lastnine zavarovan proti ognju.

Zavarovanje se deli v petero skupin. Po redu, kakor so se razvile, zavarovanje so sledeče vrste: Pomorsko, proti ognju, na življenje, proti nezgodam in jamstvo (surety).

Pomorsko zavarovanje (marine insurance) je ona vrsta zavarovanja, ki se omejuje na škodo, ki nastanejo valed varovancev na morju, t. j. zavarovanje se izplača, ako se je blago izgubilo ali poškodilo za časa prevoza na morju.

Zavarovanja proti ognju (fire insurance) pokriva zgube, povzročene po "sovražnem" ognju. Tako na pr. ne izplačuje se odškodnina, ako kruh zgori v pečici. Ako pa ogenj v pečici zažge predmete okolo peči, tedaj se govori o sovražnem ognju in zavarovanelec ima pravico zahtevati odškodnino.

Zavarovanje na življenje (life insurance) se izdaje proti prerani smrti. V svojem začetku in akoli nekoliko desetletij to je bil edini način zavarovanja življenja. Police so se izdajale in izplačevale le v slučaju smrti. Kasneje pa so uvedli tudi druge oblike, kakor "endowment policy", v katerem slučaju zavarovanelec dobi vsoto, na katero je zavarovan, po preteku gotove dobe (10, 15 ali 20 let) oziroma, ako poprej umre, dobi delček takoj vsa posmrtnina. Na ta način se je zavarovanje kombiniralo s štednjo.

Zavarovanje v slučaju nezgode (casualty insurance) je splošen izraz, ki vsebuje vse vrste zavarovanja, ki niso zapadene v prejšnjih oblikah. Ta del zavarovanja vsebuje kakih trideset raznih oblik. Med glavnimi so avtomobilska zavarovanja, zavarovanja za delavke nezgode, "liability" itd. Tudi nekatere manjše vrste spadajo med "casualty insurance", kot zavarovanje proti vremenu, zavarovanje izločenih šip, parnih kotlov itd. Kar se tiče zavarovanja proti nezgodam delavcev, je isto zakonito uvedeno v 43 državah, nekeje je obligatorno, nekeje pa, ako stranke tako hočejo.

Ona panoga zavarovanja, ki se označuje kot jamstvo (surety), ni pravzaprav zavarovanje v pravem smislu besede, kakor nekateri trdijo. V nekem smislu imajo tudi prav, kakor je to razvidno iz sledečega primera. Ako mesto A sklene zgraditi podzemno železnico in odda kontrakt stranki B, zahtevalo bo od kontraktorja, da položi jamčevino, izdano od zanesljive "surety" družbe in s katero se jamči, da bo stranka izpolnila svoj kontrakt. Ako B ne izvrši kontrakta, bo mestna uprava pozvala družbo, naj izplača jamčevino. Surety kompanija ne bo takoj predala jamčevine, marveč bo poskusila sama izvršiti kontrakt, kakor najbolj zna. Ali ima pravico zahtevati odškodnino, v kolikor je more dobiti, od stranke B. Zavarovalna družba torej poskuša odkoditi se z lastnino zavarovanja, na vsažadnje pa bo vendarle ostal del jamčevine, ki ga mora iz svojega pokriti. V tem tili zavarovanje. Prvotna naloga surety družbe ni plačati jamčevine, marveč dovrniti delo, ki ga tretji zavarovanelec ni mogel dovrniti po pogodbi. Glavna naloga torej med pravičnim zavarovanjem in surety je ta, da med onim, ki garantira, in osebo, ki naj se izplača jamčevina, stoji tretja oseba, ki se je obvezala na izvršitev gotovega dela proti jamčevini, stoji tretja oseba, ki se je obvezala na izvršitev gotovega dela proti jamčevini.

Teorija verjetnosti. Kako so temeljna načela zavarovanja? Zavarovanje se osnuje na teoriji verjetnosti (probabilities). Od toliko tisoč hiš je na podlagi statistik verjetno, da jih bo toliko izgorelo. Kake hiše izgorijo, to seveda ni znano; toliko hiš pa sigurno izgori, kakor to izkazuje dolgoletna praksa. Iz te povprečnosti je potem lahko izračunati, koliko odstotkov skupne škode naj vsak zavarovanelec plača, z drugimi besedami, koliko naj iznaša zavarovalna premija.

Zavarovalni interes. Drugo važno načelo zavarovanja je to, da zavarovanelec ima resnično zgubo v slučaju, da se nekaj zgodi, proti čemu se zavaruje. Ako bi ne, bilo tega interesa, bi

Kulturna država

Lepa vas je Postojna, leži med skalnatimi črni Krasi. Tam v ozadiju se ponosno dviga v zrak Nanos in v podzemlju kraljuje bogastvo naravnih čudežev. Lepa vas, trg in sedaj je še mesto. Po bregovih cvete beli teloh in po ozkih mestnih ulicah se sprehajajo črne srajce papeževih vojakov — Musolinijevih krvnikov, vmes se pa blesti sivi klobuk italijanskih orožnikov.

Tam na koncu mesta pod prijaznim grčem je stanoval edrnik Dr. Vrhovc. Malomestna vila je bila ograjena z živo mejo in na prostornem dvorišču sta se sprehajala ponosno dva lepa pitana purana.

"Olga," je dejal zdravnik svoji ženi, "za pranske bodemo imeli dobro pečenko."

Toda človek obrača, in večno dobrotljivi Bog obrne. Čez noč sta purana izgubila, prelaskali so vse kote po dvorišču — ni jih bilo več. Morda sta ušla čez mejo, ker se nista hotela privaditi 2000 letni rimski kulturi, ali pa sta šla pogledati brez vatopne slavno Postojnsko jamo.

Na pomoč so bili poklicani orožniki, da izlede ubeznike.

In res čez par dni se pojavijo močje postave pri zdravniku.

"Vse imo?"

"Dr. Vrhovc."

"Poroceni?"

"Da."

"Koliko otrok?"

"Tri. — Toda za božjo voljo, zakaj me pa to sprašujete, saj to nima s purani nobene zveze?"

"Vaj oče?"

"Je umrl."

"Kako mu je bilo ime?"

"Jožef."

"In mati?"

"Je tudi umrla."

"Ime?"

"Marija."

"Prirojen?"

"V Rim," je jasno odgovoril zdravnik.

"Ali veste, kdo je ukradel purane?"

"Ko bi to vedel, ne bi vas klical."

"Potem bo težko šlo, bomo počakali še en mesec, ako se do takrat ne javijo purani, bomo napravili polsvedbe."

Minula sta dva meseca, ko je bil zdravnik poklican na sodnijo.

Njegov prijatelj, sodnik, mu pokaže protokol o zgubljenih puranih.

V imenu njegovega veličanstva kralja Emanuela III. in prevzlišenega duceja g. Benito Mussolinija, ministra vseh pravihovernih Italijanov, očeta ubogih itd.,

smo se napravili v uradno obliko, posadili na glavo uradno kapo, ter puške nabasali s patroli in podali smo se k g. Dr. Vrhovcu, porocnemu, ki ima tri otroke, ter umrlega očeta Jožefa in umrlo mater Marijo, rojen v Ljubljani, pristojen v "Citta del'Romu," kateri je naenani, da sta ga dva purana seapirre.

Mi smo ga čakala en mesec in eno glorno, a tista purana ga ni bilo nazaj.

Pregledala sva tiste hribe in doline, a ga nismo nič videla.

Predlagamo, da se tista stvar izbrle.

Postojna, 8. novembra 1927.

Podpis nečistljiv.

Čez brdo je pihala kraška burja in se tam na gnoju vojašnice igrala s puranovim perjem. ...

zavarovanje postalo navadna hazardna igra. Morebitna škoda mora biti taka, da se daje o značiti v denarni vrednosti. Človek, ki se zavaruje proti slabemu vremenu, mora zares imeti interes na tem, da je v dotičnem dnevu lepo vreme in da drugate trpi škodo. Tedaj se mu lahko izda polica. To načelo zavarovalnega interesa deli vse zavarovanja od vseh vrst hazardnih iger.

Odškodnina. Načelo zavarovanja je, da se popravi kaka škoda, ne pa da se zavarovanelec obogati. Kajti, ako je preveč plačan, trpijo oni, ki z njim plačujejo premije. Odškodovanelec mora dobiti vsa odškodnino, do katere je zavarovan. — FLIS.

NAROCITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

OB DESETLETNICI ...

In vi vol, ki hodite s križem v roki, z mečem na ustih, v srcu laž — prokleti bodete na vseh vekov veka. ...

Od vzhoda do zahoda je vzplamtel rdeča zarja in od juga do severa se je rudečilo nebo. Veliki duhovni in farizeji, diplomati, kralji in cesarji so odprli velike klavnice za človeški material. Na vseh vratih je bilo zaplano:

"Vse za vero, dom, cesarja."

Velika bela, sloka žena je hitela po travnikih, kjer so cvetele zadnje jesenske cvetke, od koder do koder je plaval na lehnih krikih, zaznamovala, zdaj tega, zdaj onega z znamenjem krvi. Plug je obstal sredi brázde, milin ob potoku se je ustavil, velike procesije mladih od dela utrujenih moš in mladeničev so romale od vzhoda do zahoda, od juga do severa, še za večjim trptjenjem.

Zvonko drhteče se je amejalo po zraku, groseče kakor bi peklo spustilo vse vragove, drhteča so bela telesa, ošarjena od rudeče zarje, temno vse zavito v oblak meglenega nastora, brezdušni ravan, na ti pa ta bela žena, sloka, da se je dotikala neba. Sklanjala se je dan za dnem po livadah, objemala gosdove in goske snene veličane, ter poljubovala, venomer poljubovala brez preostanka, mlade, stare, velike, male, lepe, grde — nič ni izbrala — poljubi, rdeči poljubi, poljubi, poljubi! ...

Ni ji bilo do solnčnega dne, ne do mrčne noči, ni se izgubila v megli in ni je pregnal snežni vihar. Splazala je na nebotične veličane, plavala v zraku, sako-pala se v zemljo, na vodi in na suhem, bila je doma in njene kočene roke so objemale tesno, da je počel dihati. Oj, ljubica ti bela, mnogo si jih imela, kakor sadnja počestna vladuga. Ni ti bilo mar, da imajo doma otroke in ženo, mladi fantje nevesto, objemala, poljubovala in krohotala. ... Pred božjim oltarjem so bili poroceni, prisegli so večno zvestobo in ti si jih sapeljala, do krvi in kosti si jih objemala. In nikdo ni videl greha.

V hiši božji se je ubrala naša mladost, ki ni posnala bele žene. Klopil so zasedli oveli starci in starke, belo se je majalo in priklanjalo v zraku, kakor bel travnik marjetic — v belo oblaci-lo je bil odet duhovnik.

"Mi homo zmagali, s nami je Bog!"

In tam na vzhodu je na vitkem minaretu krišal hodja:

"Bog je velik in mogočen, ni Boga razen njega, ni preroka razen Mohameda. Zbirajte se v bojem kraljestvu, na kraju pravice! Pridite pod streho večnega zveličanja, ker mi bodemo zmagali, s nami je Bog!"

Na severu so se bliščale nemške čelade in na njih napis: "Gott mit uns." Na jugu pa je italijanski pop blagoslovil orožje za srečno zmago.

Pred menilco so stale dolge kolone, cele noči, nežni udje so trepetali v mrazu, stara mamka se je zavijala v rastrgano ruto, v postelji pa je krl debeli mesar nad svojodjo, ki mu ne da spati kratkih deset ur. Pekovi prašili so jedli bel kruh in v trafiki je lizal mleko pes — za otroke in starke ga ni bilo.

Zvone so prešli v topove in sredi krohot je plavala bela žena z eno samo besedo na ustnih: "PAX" — mir s teboj. ...

Deset let je minulo.

Sneg leži po travnikih in planinah — mrzlo je in teška oblaka — odeja — visi v zraku. Medle postave padajo in vstajajo, ter si kopljeje prenočišče v še žarečem lešu, ki ga vozijo iz kolodvora. Rastrgani otroci begajo po ulicah, ter prosijo kruha. Nič se ni spremenilo, le debelega mesarja in peka je vzel hud.

Bela žena se je vrnila iz poljan in poljubila po predmestjih.

Tužne misli so me obhajale ob desetletnici osvobođenja — nad mano pa je divjal blagoslovljeni penderek. ...

Tako je! ...

"Kje stanujete?"

"Nikjer."

"In vi?"

"Njemu nasproti."

